

Zabawna příloha „Katholskoho Posola“.

Čo. 1.

15. julija

1893.

N o h n o w.

Bě w lěcze 1620. Cyty swět so muczješce. Ludy so rofocžachu. Nje-
něry nastawachu, kotrež sebiczni ludžo z hěštom noweje měry rozškarachu.
Wšchudžom bě samón zběžk. Dżiwne znamjenja na njebju a zemi traschachu
ludži a wěščezachu njewěščědne podawki. Ze strachom a hrózbju hladachu
wšchitcy do pschichoda njewědžicy, sčto so w joho cjomym klinje křowa a plecze.

Cyta Boža stwórba bě taž zamysłena. Czopke skónczko twěczješce, hdyž
je měto mjerznych. Łuže a rěki ani njezamjerznychu. Łuti běchu pschěz cyku
žymu młódnje zelene. Hody křodžachu hiščezje holcy do trawy a na łukach
pasechu so kruwy.

Zola wšchón skót bě něfak njepokoyny, njeměrný. Kruwy rujachu styš-
ktywje a czelczachu po łukach. Křwiltu sebi rjenje trawu šchczipachu, ale
njejabcy zasy poskocžichu, kaž bychy je czelczki šfakaše. Nastajiwšcy wuščy
rozhladowachu so spłóschiwje kołowokoło. Cyte czasy stojachu z měrom z wjško
pозbėhnjenej hłowu, kaž bychy so zahladake do šchěrych mřócželi, kotrež k po-
dnju leczachu, kaž šchwita ptacžkow z nazymu. Tajki rjany czas bě za cyty
wulki a mały rózł. Samo najstarszy ludžo tak młeje žymy njepominjachu.
Bě kaž by lětsa ani njeměto žyma bycz.

Zola stare prawidło rěka: „Zelene hody, běke jutry“. Tež tehdom so
tak šta. Martrowny tydženi, hdyž so hjo nalecžo do kraja křapasche a z mišym
swojim dychom Božu stwórbu budžješce, pschihna so ze sewjera fruta žyma.
Kaž by chęła zarunacz, sčtož bě zakomdžika, zatřta z tołštymi lodowymmi
šchřjutami kóžbu šchkałbiczk, z kotrež by so mohło nalecžo pscheczjšchczęcz.
Zutrowniczku njemóžachu šchjizerjo jěchacz hłubokoho sněha dla. Ptaczata,
z nalecžom so nawrócziwšcy, pał zamjerznychu pał zamutlichu. Kaž škrudne
lětachu ludžom do jstwy abo křapachu so z wołnom nutš.

Kruta bě to žyma ale krótka. Bórzny so zasy šczopli. Dób so puřasche
a łamasche a tołšte šchřjutny storkachu a pjerjedchu so po rěkach. Sepje sněha
rozřachu a rozbėžachu rěki a hřebje pjelnicy.

Skóncznje da so hiščezje do deschcža. Po cytych dnjach džěšce so kaž by
schńórki czahnył. Rěki dale a bóle pschibychachu. Woda stupašce wjšce a
wjšce. Na posledku pschedrěchu so žólte wody pschěz brjohi, wustupichu a po-
wodžichu cyku pschěstrěni. Daloko a šchěroko bě cyta krajina kaž jedyn wulki
jězor, z kotrohož sčtomny a křeže kaž kupy wustupowachu.

Zola bórzny so zasy wuwjedri. Woda křětsje špadowasche w czopłym na-
lětnym skónczku. Ženoz czorna pjerščęcz zwořta po powodženju na polach a łukach.

Rětk zasy po cytych mřacach ani křepki deschcža njefapny. Zemja so
wšcha kwětašce ze suchotu. Łuže a studnje wuřaknychu. Sčtomny hinjachu.
Wšcžo wjadnjješce a sčtož hiščezje žby, zežrachu bruki a škopczki, z kotrymž so
lětsa wšcho mjerwjješce. Cyte częczje brufow wřachu na kóždej hałcy.
Z wječžora so wšcho czornjješce a schwórcžješce z brukami. Tak štraschnje wjele
jich bě, zo sam lužiski bohót za kóždy kórc brufow wěřte myto wupłaczješce.
Storo cyte žně běchu tak zničzene a sčtož hiščezje žby, pobichu krupy.

A pschi tym trajješce suchota dale. Wšchě brjóžki a mjezy běchu kaž
špalene. Wšchitko hinjješce, wjadnjješce, šřhnyjšce. Tak žě bě, zo ludžo samo

liščo, kiž běchu bruki pschenjehale, skotej ze schtomow džernjachu. Skót bě taf-tuni, zo bě hižo za toler schwarna kruwa.

Burski lud wofuhudny, taf zo niemóžesche knjeistwam zastateje danje zaplaccizj. Tuž wuhnachu z džela dožnych roboczjanow ze statokow; z džela zaly rofozczachu so tuczi sami žadajcy za swobodu, kotruž běchu jim knježa z nowej wěru lubili. Ničtó njechafše wjacj džefacz. Ludžo wopuschčazachu swoje wsh, čžetachu do lěsow, hromadžachu so tam do rubježnych čžrjódow a čžahachu po kraju smalicy a palicy.

Ničtó niemějesche khwile, so wo mēr w kraju staracz. Tež rubježni ryczerjo, sydlacy we swojich hrodach wysoko na horach, pschimachu so zaly swojoho staroho rjemjeska. A krala, kotruž by z mócnej ruku sprawnosčž a prawdu schkitač, běchu runje Čžescha wotšabžili.

Wschudžom bě njepokoj. Wšcho pokazowafše na wulke pschewróty, kotrež mějachu so bóržy štacž. Róždy to, mohł rjec, čžujesche, zo taf mostacž niemóže. Šchtóž móžesche, niějesche so tohodla z procha a hladašche sebi w cuzbje měščizki sfhow.

Samo ptacžki so lěša njewšchědnje zahe, hižo ščonc awgusta hromadžachu a čžehnjechu we wulkich schwitach k poždny. Ženož šyhy hawronow a wrónow, rapakow a sawtow znoschowachu so hiščcže kaž čžorne mrocžele nad polem. Tu a tam so khwilku spusčcžichu a na poso posudnychu, ale na dobo so zaly pozběhnychu a hroznie kračajcy lecžachu do kečkow. W lěšach pak pokazo so lěša wjele džiminy, a kajseje džiminy! Čyle čžrjódj wjelkow honjachu so po kečkach štracšnje wujo. Samo mjedwjedže a džimije šwinje běchu so z čžěškich horow hačž dele do hole zaběžake. Ničtó njezwěri sebi bjež brónje do lěša. Ale najebacz to běšche čžasto šyščecž, zo su tam a tam wjelki čžłowjeka roztorhale abo zo je sebi mjedwjedž na paštwu po wowcu pschisčowł. Samo hačž do wsow pschifhadžachu druhdy wjelki na wopyt, a ludžo a psy mějachu hary doščž, zahłodženu zwěrinu wotehnacž abo moricž.

To stawafše so na zemi. Ale tež na njebju bě samion zběžk. Šwězdy padachu z njebješ kaž krupy. Samo ščoncžto so jónu čyle začžmi, zo bě wodno ščera čžma. Hrozne wšchory zahhadžachu. Čžasto zehna so njemjedro; štracšnje so hrimafše a bnyšafše, a hžžezžulizj bnyš prasny, so palešche. Wschudžom běchu Bože wóhnje; hžžez njezapali bnyš, tam zatyfnychu zli ludžo. Ze wšchelatic krajinu pschifhadžachu powěščcže wo štracšnych zlimfach. Wtróczakta bě so nad krajinu roztorhła a ju počžrjeła ze swojimi wodami. Wschudžom sama zahuba.

Štrach a hróžba wšchitkich zaja. To zmwužtkowachu zelace a duščkace žony. Powědachu ludžom, zo dawno zemrecži z rowow štwaju a so jim wo šnje zjemjeja. Ludžo tomu z lohka wěrjachu a wšcho čžinjachu, šchtož sebi wone pschējachu.

Na wščem posledku pschifhadžachu hiščcže z Čžech štracšne powěščcže. Nohnowškich mlynčec student bě z Brahi domoj pschisčowł a powěščž wo tamniščkim hróžbnym zběžku sobu pschinjeł. Rozhorženi zemjenjo běchu so pozběhnyli, wobronženi so do kralowskich zastupjerjom na Gradčžanach dali a dweju z nich, Martinica a Slawatu, z dobom z pisarjom Šabricijom z wofnom dele do 130 lohčži hlubokoho pschěrowa čžisli. To bě byto hešo wulkeje wóžny, kotraž bě hižo w Čžechach wudyrila.

Tute powěščcže wězo hiščcže bóle lud znjepokojowachu. Wě čži, kaž by so ščonc šwěta pschiblizil. Někotji mudracžcy wědčžachu samo hižo na pschichodne lěto sudnu dženi.

Ludžo wšchem tajkim wěšczenjam wěrjachu. Wójnny, zběžki, hłódb a khorosć mějachu džěn pschod sudnym dnjom pschincž; a zo so kłoncžko zacžmi a zo budža hwězdy z njebies padacž widžecž, bė bóžski Zbóžnik sam prajik. Wšchitko so nětko nimale dopjelnjesche. Tuž jeni zatrasčeni pofucžachu, kthudym jałmožnu dawachu a swoje pjenježu cyrkwjam wotkazowachu; druzy zasj pschodawachu swoje kubla a pschepraštachu nabyte krosčki, wšchaf w njebiešach tajke pjenježu njeplacža. Tam džěn jich njebudže trjeba. Někotři wšchaf bėchu rozomniški. Mjedachu so zamylieč, ale wocžakowachu z mėrom sudny džěn. Kónc swėta wšchaf hišcže njebė tu, ale najebacž to stojesche sudny džěn wopravdže hižo pschod durjemi. Žalostny wosud sudžesche Bóh za cyle ludy. Čžežcy wotpocžomasche Boža ruka nad bjezbóžnym čžomjestwom.

Wěsche 7. septembra lėta 1620. Nazajtra mėjesche zaswitacž rjany swjedžen Naroda swjateje Marije. Schwalcže mėjachu džensa wjele dželacž. Tši družiki hacž do jutšichoho ranja zhotowacž, to njebė nicžo mašo za jenu hotowatnicžu.

Džen bė so nahilik a nóc z čžornym schlewjerjom zemju zawodžela. Swětlesčka hašchachu we wšchěch khezčach. Za to pak zaswěcžesche čžiča nóc złote hwězki na njebju.

Zenož w Rohnowskim młynje swěcžesche so hišcže horjela w komorcy. Z kthwilemi so šwětlesčko na wofomik zhubi; ale potom so hnydom zasj we wotnjesčku zamisčkri, kaž Boži mėšacžk z čžornej mrócžalku so zetkawšči kthwilku so zacžėmni, ale potom zasj z bñšcžcžatny wócžkom z njeje wustupi. Ščto mėjesche to rėcacž? Grajachu tam pjenježu? Błudžachu tam kthube dusčki? Ach nė! Wy-li mohł z wotnjesčkom nuts kufnycž, kaž jaina jutrnica na njebju, by tam widžak w komorcy młodobstnu knježnu, młyniec Marku, sedžacu na hečcy. Wobstarna žonka čžesa jej hušte wuhłocžorne włošy, kotrež jej kaž mjehki somot w dołhich pletwach hacž k samymaj kolenomaj spaduja. Krasna je to holcžka, kaž kwėta poľna wónje w čžichej holi. Zeje wócžko je młodre kaž njebies krasny lazur; pschewidne kaž čžista hórška rėcžka. Hacž do dna dusche mōžesh jej hlacž. Prėch a zrudoba njeje jej hišcže młodeju zernicžkow zamucžila. Čžista, njewinowata dusča z njeju hlada. Młodscž so w nimaj bñšcžci, swjate plomjo z njeju sapa. A bjez džiwja. Prėni krocž pschiki džěn so z čžestnej družcžej draštu. Wjeselscho bije młoda wutroba. Jasnischo bñšcžci so čžiste hładke čžoko. Žana mrócžalka joho njezacžmi, žana starosć joho njezmorscžci. Poľnej stromej licžy čžėrwjenitej so kaž zračej jabłuczcy. Mėžnej hubcy stej zrostkej do jeneje młodnjeje jahodki. Zenož posmėwknje-li so na zróstnoho, schwižnoho młodženca, kotryž ze swěcžku w rucy hotowatnicži swěcži, wotewri so hort a z njoho kufaju rjane bėle zubu kaž parle.

Bjez džiwja, zo je so młodženc cyle do lubožneje holcžki zahładał, bjez džiwja, zo joho wulke čžorne wócžko z luboscžu na nej spocžuje. Wšchaf je to joho šotšicžka, a wón jeje bratr. Staj tež na so podobnaj kaž jeiko na jeiko. Zenož něčto lėt staršči mōže młodženc bječ. Joho drašta je za bura troščku pschercjana. Tež bėlej rucy pscheradžatej, zo so njeje burischo džėla jara pschimal. Ze čži škerje na studenta hacž na bura podobny.

W kucžiku na ławcy sedži žona frėnich lėt. Starosć a khorosć stej ju zlemilej. Woblicžo je trochu storčane a zmorscžene. Pschecjelne rñsy młoho woblicža maja wěšty bolostny raz. Zrudoba a žiwjenja hórkosć bėšcžej jej wješoty posmėm z lica pokradkej. Ale tež nětke su tam hišcže šledy prjeda-wisheje rjanosče zawostale. W zepjatymaj rukomaj džerži swjatu rōžowc.

Tola drje so njemodli. Z najmjeišča njehibatej so hubje w modlitwje a rózowcome paczerki njeuleja so jej po porstach. Słowu je sklonika hacž na wutrobnjo. Skódkli spar je jej sprócnej wóćczy zezamkał.

Kunje bė schwalca Marku jako družku zhotowala. Tu a tam hiščcže skubasche a porjedjesche. Czerwjeny židžany bant jej wokoło pasa pschipinywschi zepře so z horda do bokow a rjetny sebjewědomnje: „Nó, moja Marka, nětš sy krasna družka, rjeiščo puschena hacž sama džowka kralowsta. Rěhtej potaž so macžeri!“

Soležka postany a stupi k wotemrjenomu wofnej. Rchwilku so w nim wobhladowasche — hladadła hiščcže njemějachu —, potom splacny wjesele z rutomaj a doběža czišche k macžercy.

Macž hiščcže drěmasche. Njany šón so jej džijesche a joho zbóžny wotbnyščž wujasni hewat bolostne woblicžo. Zeje duscha bė wo šnje z kiproho cžeka wustupika a kłodjesche po rjanych njebjesach. Macž Boža pschindže jej w krajnej družczej pusch napščecžo. Wile zhladowasche jeje módre wóćžo na nju. Něžnje položi jej swjatu rutu na ramjo a czerwjenej jeje hubje wofschisčtej jej lubošcziwje blėde cžoko.

Tu wocuczi mnyńtowa. Ale woczi wotemriwschi zatščepota na cžym cžele, kaž by ju zymnica zatščasła. Nochcysche swojimaj samšnymaj woczomaj wćicž. Pschod njej stojesche woprawdže tamna krasna knježna, kotruž bė wo šnje widžala, kotrejež horcu hubku bė na cžole začuła.

Lubozny bė to zjew. Pruskelate rózate banty wobrubjachu somocžane wlosy, do cžornocho kolesta spleczene, a spadowachu jej z něžneje hčojczi hacž dele pod pas. Bė czi, kaž by z cžornocho pupta wufčeka rjana róža a w mjehlich jeje wlosach sebi kóžko póskala. Samo na khribjecze wuroščedžu jej pišane kwětki a zatčžemachu we wšchelakornych barbach. Wokoło pasa pak jemasche czerwjeny židžany bant schwižnu postawu do swojich rózowych naruczi.

Mnyńec Marka bė nětš kaž samón rózowy pjenš, polny keženja a wónje.

Wokoło schije, bėteje kaž šneb, bnyščcžeishe so krasny sacž k frinkotatnych paczerkom. Na wutrobnju krasnjeishe so jej drohotna schńora a šėborne a złote tolerje zaklincotachu na njej kaž same zwónczi, hdyž so nětšo k macžeri tulesche. Nad njej pak zybolachu so z rynkami módre, bėle a czerwjene parole, kaž bychu jej z wutroby wuroštke byle.

Dokho macž z frutym, ale tola njewuprajicze lubošcziwym wóćžtom na młobnu družku zhladowasche, kaž by ani njepoznała swojeje džowczički. Šalle hdyž lubozna hólčka wjesele zawoła: „Šlej jeno, macži, kaš šym rjana“, pozna wo něžnych jeje słowach swoju Marku. Tutón cžisty hlós derje zuajesche; schęptasche jej tak lubje kaž hórsta rěčka po hladkich kamuschach.

„Lube džęčo“, rjetny dobra macž Marcy rucžku majšajo, „rjana sy kaž róža w meji. Družca pycha debi nanajrjeiščo cžestnu knježnu. Waž sebi tutu draštu knježnišku. Šchtóž ju cželczi, cželczi knježnistwo; šchtóž ju njewazi, zacpěwa tež knježnistwo. Ach, moja Marka, kaš sy džensa zbožowna; kaš rady kćoczju cže džensa k macžeriszej wutrobje. Zawlecženu komortu twojeje dusche je czi mčšnik Boži wurjedžil w swjatej spowjedži. Šutse zašstupi do cžicheje stwiczi twojeje wutroby bójši Zbóžnik ze šylami Božich jandželow. Bóh daš, zo by w njej ani próščka hrěcha njenadeschóš. Ach, bych cže mohła jónu w rjanych njebjesach tak njewinowatu cžistu zašj Wohladač! Potom by czi macž Boža ze złotymi jandželemi napschecžo pschisčła, kaž šym ju džensa wo šnje Wohladała.

(Potracžowanjo.)